

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת מירב כהן

פ/25/6530

הצעת חוק העונשין (תיקון – מניעת קבלת טיפול רפואי במסגרת יחסי ניצול ושליטה), התשפ"ו–2026

1. הוספת סעיף 376 ג. בחוק העונשין, התשל"ז–1977¹, אחרי סעיף 376 ב יבוא:

"מניעת קבלת טיפול רפואי במסגרת יחסי ניצול ושליטה

(א) המונע מאדם, במישרין או בעקיפין, קבלת טיפול רפואי הנחוץ לשמירה על בריאותו, בדרך של ניצול יחסי תלות, מרות או מצוקה נפשית שלו, בנסיבות שבהן האדם נתון לשליטה שיטתית של האחר בתהליכי חשיבתו ובדפוסי התנהגותו, דינו – מאסר חמש שנים.

(ב) העובר עבירה לפי סעיף קטן (א) באדם שהוא קטין, דינו – מאסר שבע שנים.

(ג) גרמה העבירה לפי סעיף קטן (א) למותו של אדם, דינו – מאסר עשר שנים; נעברה העבירה האמורה בקטין, דינו – מאסר 15 שנים."

דברי הסבר

בשנים האחרונות נחשפה בישראל, כמו גם במדינות נוספות, תופעה מדאיגה של מניעת טיפול רפואי חיוני מאנשים הנמצאים במצבי פגיעות קיצוניים, כתוצאה משליטה שיטתית של דמויות סמכותניות. שליטה שיטתית זו עשויה להתקיים בהקשרים המאופיינים בתלות עמוקה ובפערי כוח קיצוניים. במצבים אלה, ההימנעות מטיפול רפואי אינה נובעת מהפעלת שיקול דעת חופשי ומודע, אלא מהשפעה מתמשכת, לחצים נפשיים, פחד מסנקציות חברתיות, רוחניות או אחרות, והפנמה של תפיסות כובלות המעצבות את רצונו של האדם בניגוד לאינטרסים החיוניים שלו. התוצאה היא פגיעה ממשית באוטונומיה של הפרט, עד כדי שלילת יכולתו לקבל החלטות חופשיות הנוגעות לבריאותו ולחיו, גם מבלי שנקטת כלפיו אלימות

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

פיזית ישירה.

תופעה זו בולטת במיוחד בפעילותן של כתות פוגעניות, הפועלות בקרב כלל האוכלוסיות והמגזרים בישראל. כתות אלו מאופיינות לעיתים קרובות במנהיגים כריזמטיים הכופים שליטה רחבה על חברי הכת באמצעות מנגנונים נפשיים, חברתיים וכלכליים, המביאים לבידוד מהסביבה החיצונית ולתלות מוחלטת במנהיג. במקרים לא מעטים, שליטה זו מובילה לפגיעה חמורה בבריאותם של החברים בכת, לרבות מניעת טיפול רפואי מציל חיים ולעיתים אף למוות.

על פי הערכות מקצועיות, פועלות בישראל כיום כ-170 כתות, ואלפי נשים וגברים מושפעים מפעילותן באופן ישיר או עקיף. נתוני המרכז הישראלי לנפגעי כתות מצביעים על מאות פניות מדי שנה של נפגעים המדווחים על פגיעות נפשיות, כלכליות ולעיתים גם פיזיות חמורות. ההיבט המגדרי בולט בתופעה, כאשר נשים נוטות להיפגע בשיעורים גבוהים יותר משליטה רגשית, כלכלית ומינית, ולעיתים מצויות בשל כך בסכנת חיים ממשית.

הדין הפלילי בישראל, במתכונתו הנוכחית, מתקשה לתת מענה הולם למצבים שבהם נגרמת פגיעה חמורה או מוות כתוצאה משליטה נפשית או רוחנית, ללא שימוש בכוח פיזי. בהיעדר עבירה ייחודית המתייחסת לניצול של מצבי תלות ושליטה שיטתית בתודעה ובהתנהגות, נוצרו מקרים שבהם למרות תוצאות קשות במיוחד, לרבות מניעת טיפול רפואי חיוני, הוטלה על הפוגעים אחריות פלילית מצומצמת בלבד, או שהם לא נשאו כלל באחריות פלילית.

מדינות שונות בעולם הכירו בצורך להתמודד עם תופעות אלו באמצעים פליליים ייעודיים. כך למשל, בצרפת נחקקו הוראות המתמודדות עם ניצול חולשה נפשית במסגרת שליטה שיטתית; באוסטרליה הוטלה אחריות פלילית חמורה במקרים של מניעת טיפול רפואי במסגרת קהילתית סגורה; ובבלגיה נקבעו עבירות המתייחסות לניצול מצוקה נפשית או פיזית עד כדי גרימת נזק חמור.

הצעת חוק זו נועדה להשלים חסר מהותי בדין הפלילי הישראלי, באמצעות קביעת עבירה ייחודית של מניעת קבלת טיפול רפואי הנחוץ לשמירה על חיים או בריאות, כאשר המניעה נעשית בדרך של ניצול יחסי תלות, מרות או מצוקה נפשית, ובנסיבות של שליטה שיטתית בתהליכי החשיבה ובדפוסי ההתנהגות. ההצעה מעניקה ביטוי לחומרה היתרה של פגיעה באוטונומיה בהקשרים אלו, ומבקשת להבטיח מענה פלילי מותאם למצבים שבהם שליטה נפשית מתמשכת וקיצונית מובילה לתוצאות הרסניות.

קביעת מדרג ענישה מחמיר במקרים של פגיעה בקטינים ובמקרים שבהם מניעת הטיפול גרמה למוות, נועדה לשקף את הפגיעות המוגברת של אוכלוסיות אלו ואת חומרת הפגיעה בערכים המוגנים של חיי אדם ושלמות גופו.

הצעת החוק נועדה לחזק את ההגנה על אנשים המצויים במצבי פגיעות קיצוניים, ליצור הרתעה אפקטיבית מפני ניצול של חולשה אנושית לשם ביצור כוח ושליטה, ולהבטיח כי מי שגורם למניעת טיפול רפואי חיוני בנסיבות של שליטה שיטתית יישא באחריות פלילית ההולמת את חומרת מעשיו ותוצאותיהם.

הצעת החוק נכתבה בשיתוף הקליניקה למשפט, מגדר ושינוי חברתי במכללה למנהל ופורום של תקווה לנפגעות ונפגעי כתות ובני משפחותיהם.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ט"ו בשבט התשפ"ו (02.02.2026)